

Հաստատում եմ՝

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի ռեկտոր
տեխնիկական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ Խ. Ղազեյան

ԿԱՐԾԻՔ

ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ

ՄԱՐԻ ԵՂԻԱՅԻ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

**ՀՈՒՋԱԿԱՆ ԻՆՏԵԼԵԿՏԻ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱՐԾՐԱՏԻՊԵՐԻ
ՀԱՄԱՀԱՐԱՔԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎՈՒՄ**

**ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ
հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման
ատենախոսության**

ՄԱՐԻ ԵՂԻԱՅԻ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ՝ «ՀՈՒՋԱԿԱՆ ԻՆՏԵԼԵԿՏԻ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԿԱՐԾՐԱՏԻՊԵՐԻ ՀԱՄԱՀԱՐԱՔԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ԿՈԼԵԿՏԻՎՈՒՄ» խորագրով ատենախոսությունը քննարկվել է ՀՀ պետական
կառավարման ակադեմիայի հոգեբանության և քաղաքագիտության ամբիոնի
նիստում (22.12.2025, արձանագրություն N 12): Ամբիոնի նիստին մասնակցում էին
հոգեբանության և քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ, հ.գ.թ., դոցենտ Լ. Հ.
Պետրոսյանը, ք.գ.դ., պրոֆեսոր Մ. Մարգարյանը, հ.գ.դ., պրոֆեսոր Ա. Բ. Լոքյանը,
հ.գ.թ., պրոֆեսոր Ռ. Վ. Աղուզումցյանը, հ.գ.թ., դոցենտ Ս. Հ. Պողոսյանը, ք.գ.թ.,

դոցենտ Մ. Գ. Մարգարյանը, ամբիոնի դասախոսներ Ա. Ղուշյանը, Լ. Գրիգորյանը, գործավար Ս. Յ. Ավագյանը:

Աշխատանքի արդիականությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ արդի ժամանակաշրջանում որակյալ կրթություն ստանալը, որակյալ մանկավարժներ պատրաստելը գրեթե բոլոր հասարակություններում զարգացման կարևորագույն խնդիրներից մեկն է և կմնա առաջնային խնդիրներից: Այս գործընթացում կարևորվում է հասարակական կարծրատիպերի և մանկավարժների հուզական ինտելեկտի փոխազդեցության խնդիրը: Սոցիալական կարծրատիպերն ազդում են հուզական ինտելեկտի վրա, իսկ հուզական ինտելեկտի մակարդակն ազդում է սոցիալական կարծրատիպերի դրսևորման վրա: Ուստի այս երկու հասկացությունների համալիր ուսումնասիրությունն առաջնային խնդիր է դրանց հարաբերակցության ուսումնասիրման համատեքստում:

Ելնելով հիմնահարցի արդիականությունից՝ ատենախոսն իր առջև նպատակ է դրել ուսումնասիրել մանկավարժական կոլեկտիվում դրսևորվող հուզական ինտելեկտի և սոցիալական կարծրատիպերի համահարաբերակցությունը:

Համաձայն հետազոտական վարկածի ենթադրվում է, որ հարափոփոխվող սոցիալ-քաղաքական պայմաններում դպրոցներում աշխատանքային պայմանների, աշխատավարձի, մասնագիտական այրման ազդեցությամբ պայմանավորված մանկավարժների հուզական ինտելեկտի մակարդակը ցածր է, և այդպիսով դրսևորվում են ավելի քիչ ապրումակցման, հանդուրժողականության և սոցիալական կարծրատիպային դրսևորումների ավելի շատ արտահայտվածություն:

Ատենախոսության ներածության մեջ հստակ սահմանվել են հետազոտության օբյեկտը և առարկան, առաջադրվել է վարկածը, նեկայացվել են պաշտպանությանը ներկայացվող դրույթները:

Ատենախոսության առաջին գլուխը՝ «Հուզական ինտելեկտի հիմնախնդիրը ժամանակակից հոգեբանության մեջ» բաղկացած է երեք ենթագլուխից:

Ատենախոսության առաջին՝ «Հուզական ինտելեկտը հոգեբանության մեջ» ենթագլխում ներկայացված են գիտական գրականության մեջ առկա հուզական ինտելեկտի (ՀԻ) բնորոշումները, սահմանումները և դրա կարևորությունը կրթության մեջ: ՀԻ-ն ներառում է ինքնագիտակցություն, էմոցիաների կառավարում, ապրումակցում և առողջ սոցիալական հարաբերություններ կառուցելու կարողություն: ՀԻ-ի հմտությունները նպաստում են ոչ միայն անձի ինքնագիտակցությանը, այլև արդյունավետ սոցիալական փոխգործակցությանը:

Ատենախոսության երկրորդ՝ «Հուզական ինտելեկտի ազդեցությունը մանկավարժական կոլեկտիվում առկա փոխհարաբերություններում» ենթագլխում ներկայացված են հուզական ինտելեկտի հիմնական հայեցակարգերը: Հուզական ինտելեկտը ոչ միայն բարելավում է մանկավարժի վարքն ու հաղորդակցման հմտությունները, այլև բարձրացնում նրանց ակադեմիական որակները: ՀԻ-ի գործնական կիրառումը պահանջում է համակարգային և մշակութային մոտեցում՝ ընդգրկելով դպրոցների կազմակերպչական գործառույթները, ուսուցչի մասնագիտական զարգացումը և համայնքի ներգրավվածությունը:

Ատենախոսության երրորդ՝ «Հուզական ինտելեկտի կարգավորումը և դրա մեխանիզմները մանկավարժական կոլեկտիվում» ենթագլխում վերլուծվում են տեսություններ, որոնք վերաբերվում են կրթական արդյունավետ գործիքներին՝ այս հմտությունները դպրոցներում ներառելու գործընթացում: Ներկայացված են եվրոպայից և այլ երկրներից հավաքված լավագույն փորձառությունները և գործնական մոտեցումները, որոնք օգնում են արդյունավետորեն ուղղորդել և կազմակերպել այս հմտությունների ինտեգրումը կրթական համակարգերում: Ներկայացնում է նաև դրանց գործածությունից ստացված առավելությունները, որոնք կարող են ծառայել ուղեցույց գործընթացը հաջող իրականացնելիս:

Երկրորդ՝ «Սոցիալական կարծրատիպերի հիմնախնդիրը հոգեբանության մեջ» գլուխը բաղկացած է երեք ենթագլխից: Ատենախոսության երկրորդ գլխի առաջին՝ «Սոցիալական կարծրատիպեր հասկացությունը հոգեբանական գիտական գրականության մեջ» ենթագլխում ներկայացվում են սոցիալական տեքստիպերի բնորոշումը, սահմանումները, տարբեր տեսություններն ու մեկնաբանությունները:

ինչպես նաև սոցիալական ստերեոտիպերի արտահայտման և դրսևորման ձևերը տարբեր հասարակություններում:

Ատենախոսության երկրորդ գլխի երկրորդ՝ «Սոցիալական կարծրատիպերի դրսևորման արդյունքում ձևավորված փոխհարաբերությունները Լիբանանի հայկական դպրոցների օրինակով» ենթագլխում մանրամասն ներկայացվում են սոցիալական կարծրատիպերի ազդեցությունները մանկավարժական կոլեկտիվում՝ ընդգրկելով դրանց ազդեցությունն ուսուցիչների, ուսանողների և տարբեր խմբերի միջև ձևավորված հարաբերությունների վրա:

Երրորդ՝ «Սոցիալական կարծրատիպերի դրսևորման հետևանքով ձևավորված փոխհարաբերությունները մանկավարժական կոլեկտիվում» ենթագլխում ներկայացվում են կիրառական լավագույն մեթոդներն ու ռազմավարությունները, որոնք նպատակ ունեն նվազեցնել կարծրատիպերի բացասական ազդեցությունը, խթանել բաց և հավասարապես ընդունող կրթական միջավայրի ձևավորումը:

Ատենախոսության երրորդ՝ «Մանկավարժական կոլեկտիվում հուզական ինտելեկտի և սոցիալական կարծրատիպերի համահարաբերակցությանն ուղղված հավաստող և ստուգող գիտափորձերի քանակական և որակական վերլուծություն» գլուխը բաղկացած է երեք ենթագլխից: Ատենախոսության այս գլխի «Հետազոտության կազմակերպումը, մեթոդիկաները և ընտրանքը» ենթագլխում ներկայացված են հետազոտության կազմակերպումը, մեթոդաբանական հիմքերը, ընտրանքը, մեթոդներն ու մեթոդիկաները:

Իրականացնելով լայնածավալ փորձարարական և տեսական ուսումնասիրություն, ատենախոսը հանգել է եզրակացությունների:

Ատենախոսության հիմնական դրույթներն արտացոլված են հեղինակի կողմից հրատարակված 9 հրապարակումներում:

Մեղմագիրն ամբողջությամբ արտահայտում է ատենախոսության բովանդակությունը:

Բարձր գնահատելով կատարված աշխատանքը՝ այնուամենայնիվ, ցանկանում ենք նշել որոշ դիտարկումներ, որոնք առավել մանրամասն պարզաբանման կարիք ունեն: Մասնավորապես՝

1. Ատենախոսության մեջ վարկածում նշվում է, որ հարափոփոխվող սոցիալ-քաղաքական պայմաններում դպրոցներում աշխատանքային պայմանների, աշխատավարձի, մասնագիտական այրման ազդեցությամբ պայմանավորված մանկավարժների հուզական ինտելեկտի մակարդակը ցածր է, սակայն աշխատանքում առկա չեն աշխատանքային պայմանների, աշխատավարձի, մասնագիտական այրման վերաբերյալ հետազոտական տվյալներ, ինչը կհաստատի հուզական ինտելեկտի ցածր մակարդակի պայմանավորվածությունը նշված գործոններով:

2. Հետազոտության ընտրանքի քանակը բավարար չէ տարիքային բաժանումով արդյունքները ներկայացնելու համար, ինչպես նաև ըստ սեռերի տարբերությունները ներկայացնելը արդյոք բխում է հետազոտության նպատակից: Աշխատանքում նշված չէ վերապատրաստման դասընթացին մասնակցած ուսուցիչների թվաքանակը, ինչպես նաև հետազոտության արդյունքների համեմատությունը տարվում է ըստ փորձառության, այնինչ մինչ այդ ներկայացվում էին ըստ տարիքի:

3. Հետազոտության արդյունքների միջին ցուցանիշների համեմատության համար կիրառված չեն համեմատության մեթոդներ (Ստյուդենտի չափանիշ), հատկապես վերապատրաստումից առաջ և հետո ցուցանիշները հավաստիությունը հիմնավորելու համար:

4. Ատենախոսության առաջին եզրակացության մեջ նշվում է, որ «Լիբանանի մանկավարժներին բնորոշ են մոտիվացիայի անկումը, պայմանավորված՝ հուզական «հյուծվածությամբ», արդյոք ատենախոսը իրականացրել է այս եզրակացությանը հանգելու համար հետազոտություն:

6